

zett, történelmet értelmező, pátoszosan közösegi festészetről van itt szó.⁴ Az idézetet olvasva eltöprengtem azon, hogy milyen autentikus a szöveg, hiszen megidézi a kor, a 60-as, 70-es évek retorikáját.

A harmadik, a legszívesebb festményekkel teli helyiség a kései művek terme. Itt a tajtékos tarajú haragoszöld gesztusok némiképpen megszeliődnek, harmonikusabbá és szívesebbé, pirossá, kékessé, sárgássá válnak, miközben eruptív erejükből veszítenek.

A *soha, a mindig, a pillanat* (2004) puhább és szívesebb (kék, rózsaszín) koloritja inkább csendes vízi világot idéz, mintsem a mező kora nyári haragoszöld harsogását. Ezek a ké-

sői munkák, például a *Kettős alakzat* (2005) dekoratívabbak, szívesebbek és lágyabbak, mint a *Ginza*-korszak indulatos-dinamikus munkái.

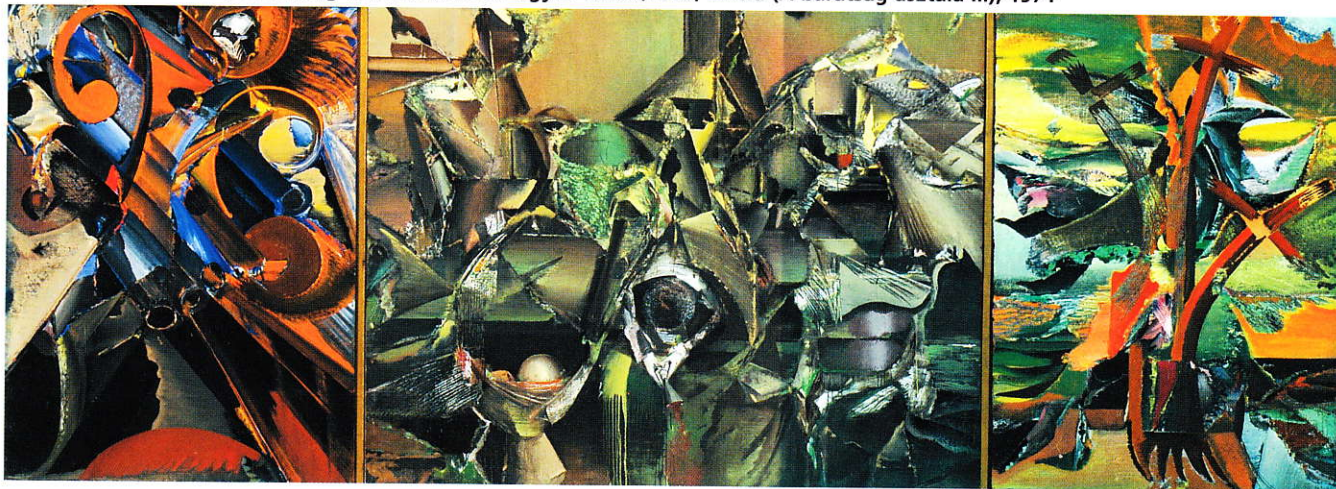
Egy egységes, főműveket felvonultató kiállítást tekinthetünk meg a Múcsarnokban. Olyan válogatást, mely sterilen, a kor művészetétől elválasztva mutatta be a munkákat, és még csak utalni sem próbált azokra az időkre, amelyben születtek, a 60-as évek művészetpolitikájára, a művészetpolitika kiválasztottjaira. Ezért félok, hogy ezt az ellentmondásokról egyáltalán nem mentes korszakot, a művészeti viték és az új stílusok születésének korát, az etap hivatalos művészetét – és most az esztétikai értékkel mondandóval rendelkező és nem a

pusztán propagandisztikus célzattal készült munkákra gondolok – nem ismerteti meg a nézővel a műcsarnoki tárlat. Kokas művészpályáját, a korszak hivatalos művészetét talán csak a rendszerváltás után született generációk tudják majd minden előítélet nélkül, objektíven szemlélni és értékelni egy következő, az életművét bemutató kiállításon.

(Múcsarnok, 2006. VI. 13–VII. 16.)

1. Frank János: A XXXIV. Velencei Biennálé magyar pavilonjának kiállítása. Vilt Tibor, Kondor Béla és Kokas Ignác. Képzőművészeti Almanach 1. Bp., 1969, 32–34.
2. Németh Lajos: Modern magyar művészet. Bp., 1972, 148.
3. Hatvanas évek. Bp., 1991. MNG
4. Kokas Ignác gyűjteményes kiállítása. Bp., 2006, 11., Múcsarnok

Kokas Ignác: Hábóru (A barátság asztala I.), 1973; Legyen béke!, 1980; Életfa (A barátság asztala II.), 1974

Mesteri növendékek

Kokas Ignác tanítványainak kiállítása

HUDRA KLÁRA

Kokas Ignác festőművészt, a nyolcvanéves mestert hívatott ünnepelni retrospektív kiállítása a Múcsarnokban 2006 nyarán. A kiváló művészetpedagógust, a nemzedékek által hitelesített mestert ünnepelték a tanítványok, pontosabban az azokból kiválasztott húsfőnyi csapat ugyanitt. Mesteri növendékek, akik így együtt sohasem szerepeltek-szerepelhettek volna, mesteri növendékek, akik közül sokan ma-guk is tanítókká váltak. Nem lenne érdektelen kérdés az sem, hogy a kortárs szcénában miként jelenthetnek ők oly különböző művészsorokat, miközben ott a közös vagy találkozási pont: a Kokas osztályában, patronálásában eltöltött idő.

Munkáik szinte körülölelték a mester festményeit az oldalsó terem sorokban és az apszis impozáns küllemű falain, így Kokas Ignác flóra- és fauna-színekké áradó festészete, ha úgy

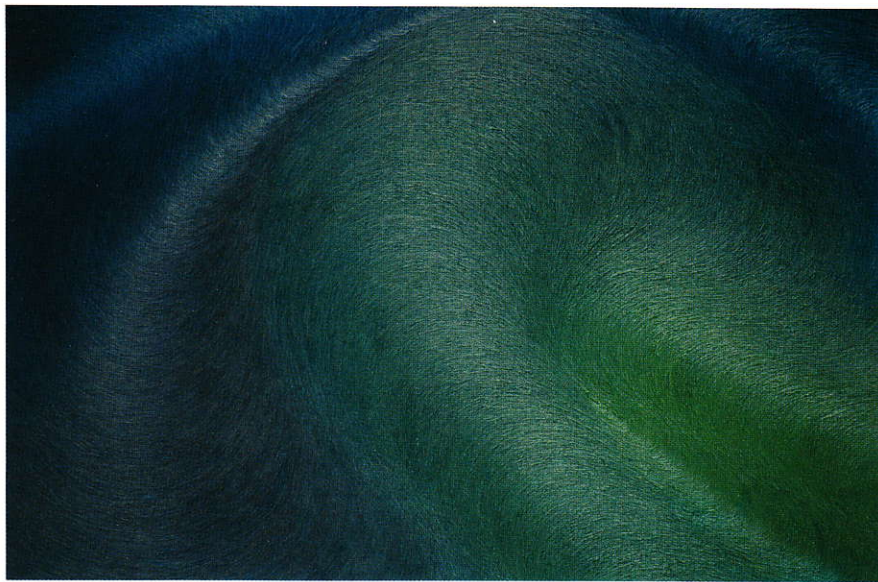
tetszik mint gerincvonal kötötte össze a kortárs magyar művészet ezerszínű, alkalmi felvonultatását. Kokas összetett művészi életútjának ilyen bemozgatása jóval több, mint kurátori ötlet, valójában örömdetes művészettörténeti tett, hiszen eddig kizárólag az ún. művészetekedotákából és a legendáriumból kaphattunk képet a mester oly kivételes, „felsőfokú” művészetpedagógiájáról, művészettanításának momentumairól – a „mi” 20. századunkban. A kokasi pálya, mely a bolygók furcsa állásának, de leginkább az 1945 utáni képzőművészet társadalmi-történelmi

Böröcz András:
Szent Sebestyén, 2000

meghatározottságainak ok-okozat rendszerében lett Kokas Ignác önmegvalósító, önérvényesítő művészi életútja, egy valamitől bizonyosan más, mint kortársaié. Az autentikus forrást, a mester önvallomását idézve*:

„1973-tól 1986-ig alakrajzot és festést tanítottam a Magyar Képzőművészeti Főiskolán. Igen hosszú vívódás után mertem erre a feladatra vállalkozni. Döntésemet a felelősség nagysága és a kishitűségem nehezítette meg. Amikor átléptem a főiskola kapuján – a sok bizonytalanságtól kicsit imbolyogva –, két dologban azonban biztos voltam. Először is nem leszek professzor, aki kérlelhetetlen recepteket diktál. Másodszor szabadságot adok az ifjúságnak, mert ha nem szívük szerint rajzolnak és festenek, akkor mi vezérli őket? (...) Idekivánczolgat az a mondandóm is, hogy birtokában voltam annak az adománynak, melynek segítségével ha-

Bernát András: Objektum No. 371, 2005

Fehér László: Filozófus II., 2006

mar felismertem a tanítványokban szunnyadó lehetőségeket. (...) De sok mindent kéne még elmondani! Én minden nap reggel nyolc órától este nyolcig megtalálható voltam a tanári szobámban, amit műteremként is használtam. Itt festettem magam is, ha engedtek. Mert bizony sűrűn kopogtak az ajtómon (...) És ahogy teltek az évek, egyre többen kopogtak. Nem csak az én növendékeim, de szinte az egész országból jöttek fiatalok. Jöttek, akik felvételizni akartak, de azok is, akiket nem vettek fel a főiskolára: Most hogyan tovább mester? Így lettem én sokaknak Atyja, mert bíztak bennem. Valamit mindig kaptak tőlem.”

Ádám Zoltán, Barabás Márton, Bernát András, Böröcz András, Bullás József, Fehér László, Gábor Áron, Hermann Zoltán, El Kazovszkij, Kicsiny Balázs, Mazzag István, Nemes Csaba, Ósz Gábor, Révész László László, Roskó Gábor, Szépfalvi Ágnes, Szotyory László, Szűcs Attila, Várady Róbert, Záborszky Gábor. A tanítványok, akiknek szakmai önéletrajzában nem pusztán statisztikai adat a mester megnevezése. A formalitás tartalmi-stílusbeli kérdésekben sem irányadó, sőt abban nem mérvadó leginkább. A tanítványok önmagukat adják ezen a kiállításon (is), s az „epigonképzőktől” való elhatárolódás még mellékmondatként sem merül fel. S, hogy ez így lehet arról a mester tehet, nemcsak vallomása, hanem a tanítványok kézzelfogható „statement”-je alapján is. Kokas valóban nem „alakította a professzort”, viszont példát statuált konok szívósággal. Találd meg saját arcodat! – csupán ennyi volt az instrukció, s úgy tűnik bevált. Meg az, ahogyan Kokas a maga dolgoz-munkás valójában létező személyes többértelműségében élt-létezett tanítványai körében: bármennyire kvantitásbeli megközelítésnek tűnik is, a legtermékenyebb kortárs művészcsapat állította ki műveit most a Múcsarnokban, ott, ahol a kor-

Roskó Gábor: Háromkirályok, 1981

fotó: Berényi Zsuzsa

társ magyar képzőművészet reprezentálására adatott a tér és az idő. Mesteremberi szorgalom – avítas kifejezés lenne? Kétségtelen a mester-tanítvány felállás romantikus képlete ma már archaikussá vált, műhelyekből workshopok alakultak, a mester kreditszerző kurzusokat tart, „organikus táptalaj” helyett „tanusodákat” kínálnak manapság. A művészképzés (talán utoljára) Kokasnál még kollektív, közösségi ügy lehetett (felejthetetlen karácsonyi bulikon a ma már „szakállas” tanítványok egymásnak adtak „kíméletlenül” őszinte, kritikus ajándékokat, hogy aztán végül a fél főiskola odacsoportosuljon, a „váli savanyú” művészkelléknél nélkülözhetetlenebb kíséretében életet, művészetet megünnepelendő). S akik tantervileg vagy azon kívül hozzá jártak azok ma – e kiállítás tanúsága szerint is – „pályán vannak”, s meghatározói a kortárs magyar képzőművészetnek. A mester gondoskodott, figyelt tanítványaira. Tudta miért, átélhette a nemzetközi megmérettetés anomáliáit, amitől például Fehér Lászlónak és Kicsiny Baláznak már nem kellett tartania (lásd Veneziai Biennále).

A Műcsarnokban – az *Iránypontok* címmel megnevezett kiállításon – láthattunk egészen friss munkákat és korabelieket, mármint Kokas-korabelieket, a főiskola ideje alatt készült képeket. Az óra járásával ellentétes irányban körüljárva az első teremben Hermann Zoltán és Fehér László festményeit vehettük számba. A jobb oldalsó falakon jellegzetes, meghökkenítő méretre nagyított arcok premier plámban, az önarckép (egy üveg váza torzítottságára exponálva), az invalidus és a filozófus. Hermann absztrakt elkent formákkal kísérletezik. A következő terem Bullásé és Szűcsé, s ezt azért írhatjuk így, mert tényleg uralják a teret. Az egyik koloritja az op artos esztétikánál kínál sokkal többet, a másik a narra-

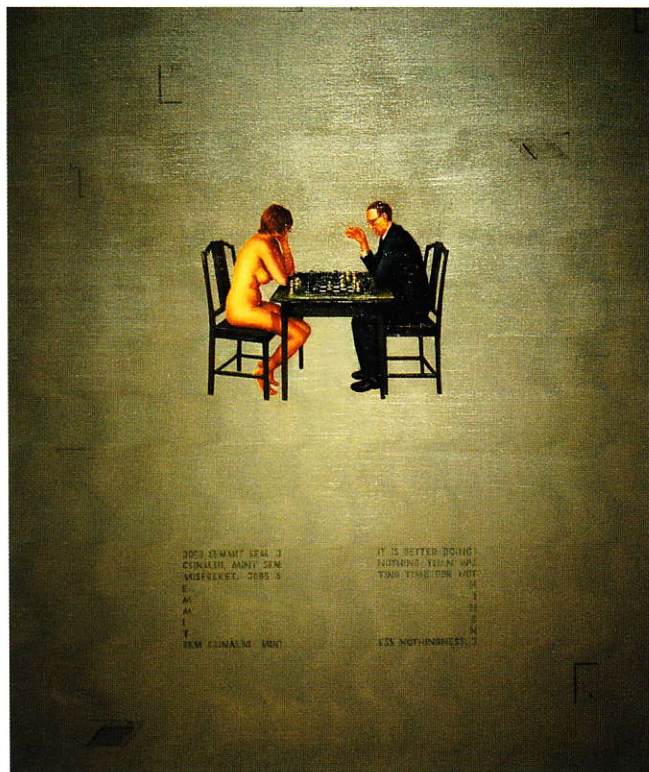
tív klasszicizmus sakkfeladványainál. Szervezett egység, ahol járunk. A következő etapnál adódik az alkalom, hogy kitérjünk Kokas hihetetlen nyitottságára és kockáztató liberalizmusára. A főiskolásokat akkoriban a fényképezés mediális mákonya vonta bűvkörébe, s elárulva a hadítitkot, a mester nemcsak osztályozta Bernát

Mazzag István: Vörös tulipán, 2003

Bullás József: 60605, 2006

Várady Róbert: Duchamp az Interface-ben, 2005

és Révész fotografikus beszámolóit, maga ácsolta, építette fel tanítványainak a műterem sarkában a fotólabort. A csapatkapitány nem kötődött a médiummal, a hiteles mondandó érdekelt. Így távolságtartásban sem esik messze Kicsiny Balázs és Ősz Gábor sötétkamrája, camera obscurája, összességében metafizikus performansza az akadémiai múlttól. A Műcsarnok festőien szép apszisos zárópontjának és a két ehhez csatlakozó teremzárnyának sajátja viszont az abszolút festőiség lett, Záborszky „puha” ikonjai, Mazzag harsány tájképei, Ádám etnografikus fantáziaképei, El Kazovszkij drámai mélységei, Szotyori regényes tájképei, Szépfalvi „kill-

Záborszky Gábor: Áthidalás, 2001

billes” zsánerei, Nemes laza kapreáljai váratlan és édesbús élményforrásnak minősülnek. A bal oldalsó teremsorok mentén araszolunk, itt Várady és Bernát festményei fogadnak, a figurális és absztrakt párosításának jegyében, s az utóbbihoz címzett műegyüttes bizony a festészet árkádiai lehetőségeit kínálja számunkra. A következő terem Barabás és Gábor terme megint csak a tűz és a víz játékos párosítása, mindketten mi lényegük, annak a javát adják. Az utolsó menetben Révész képeit láthatjuk a félmúltból, Böröcz ceruzaplasztikáit, rajzait, *Szent Sebestyén* faszobrát és emlékmű-emlék-helyét (a bevagonírozottak emlékére) a közel-

múltból, Roskó méretes vásznait a főiskolás évekből.

A 20. századi magyar képzőművészet egyik nagyon fontos életművének társkiállítás-e ez a tárlat – gyakorlatilag. A tézis szintézisében gondolkodva viszont: művészeti életünk, többféle nézőpontból is megfejthetetlen-megfejtetlen „metszetlemezeinek” sokrétű gyűjteménye.

(Műcsarnok, 2006. VI. 16–VII. 16.)

* Kokas Ignác. Budapest, 1996, Magyar Festészet Alapítvány

